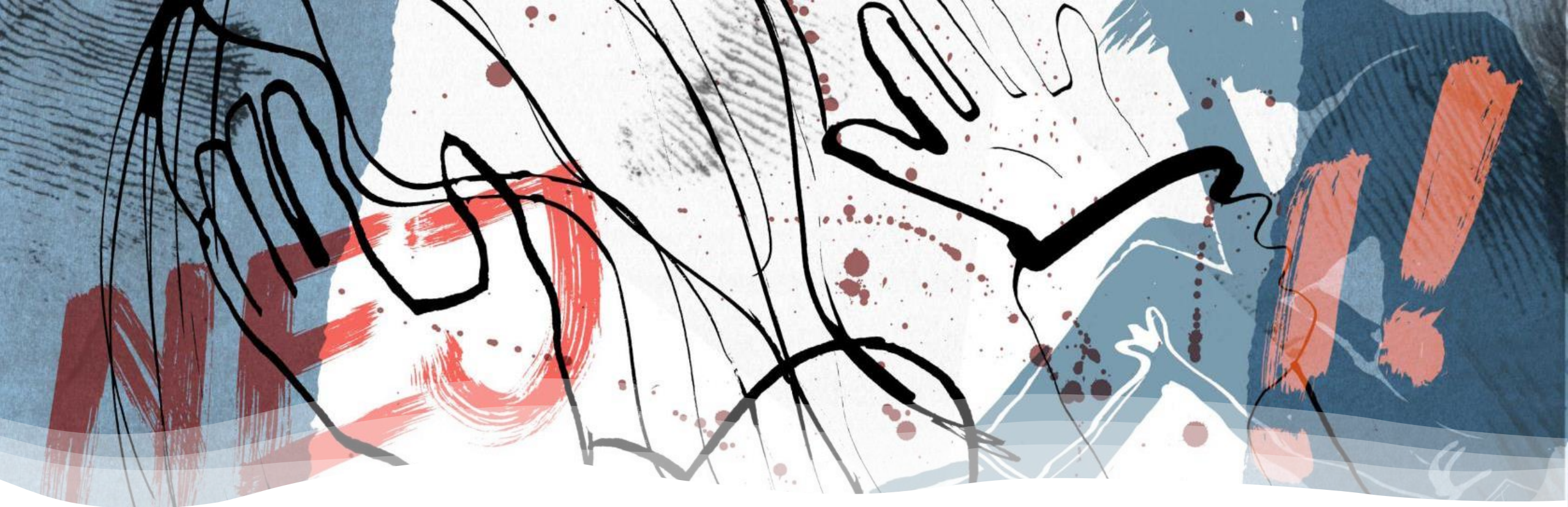

Sexuellt utagerande beteende bland unga

Mia Jörgensen

Leg Psykolog, Wemind HVB Evia

Agenda

- Definitioner och statistik
- Karaktäristika
- Risk-/behovsbedömning
- Insatser och bemötande

Sexuella beteendeproblem (SBP) bland unga 0-18 år

- ✓ Sexuellt motiverade/relaterade beteenden som är avvikande i förhållande till personens utvecklingsnivå, tvångsmässiga, påträngande, hotfulla eller aggressiva
- ✓ Avsiktliga sexuella beteenden som utförs av individ eller grupp mot yngre eller jämnåriga barn, vuxna eller djur.
- ✓ Skadliga eller kränkande och kan vara brottsliga. Innefattar brist på grundat samtycke, övertalning eller tvång
- ✓ SPB inte ett medicinskt eller psykiatrisk tillstånd/diagnos.

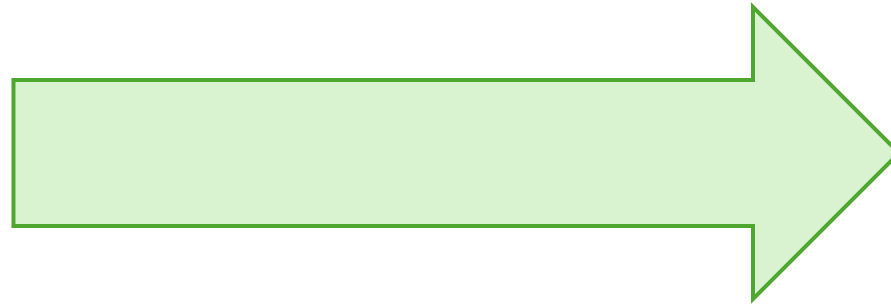
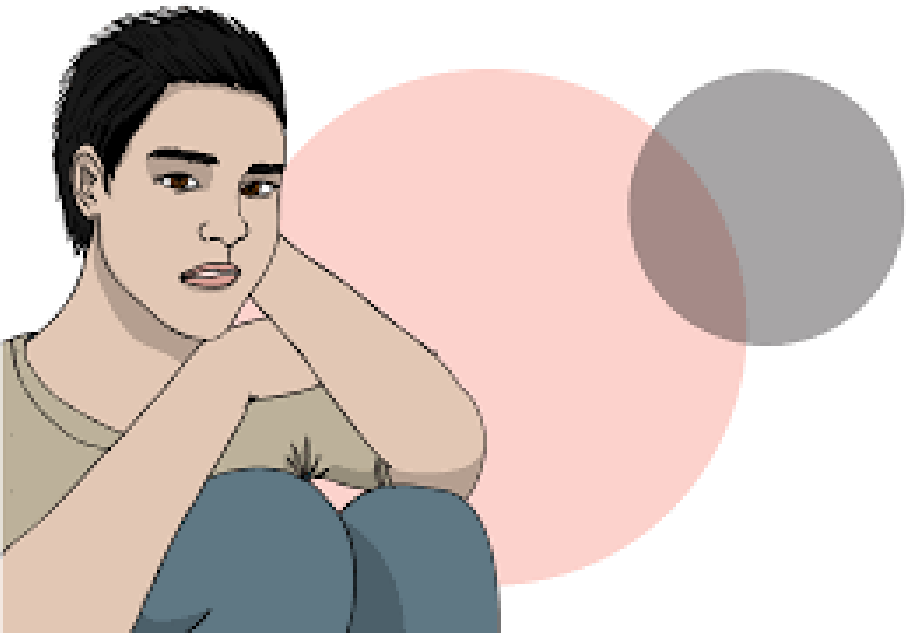
Elkovitch N, Latzman RD, Hansen DJ, Flood MF. Understanding child sexual behavior problems: a developmental psychopathology framework. Clin Psychol Rev 2009;29:586-98.
Larsson I, Svedin C. Teachers' and parents' reports on 3-to 6-year-old children's sexual behavior--a comparison. Child Abuse Negl 2002;26:247-66. Larsson I, Svedin CG. Sexual behaviour in Swedish preschool children, as observed by their parents. Acta Paediatr 2001;90:436-44.

Barn (< 13 år)

	Normal psykosexuell utveckling	Observandum
Ålder	Jämnåriga barn	Riktat mot yngre barn
Topografi	Matchar barnets utvecklingsnivå	Påtagligt avancerat Hotfullt, aggressivt
Kontext	Socialt lämpligt	Fortsätter trots tillsägelse och vuxennärvaro
Konsekvenser	Utvecklande, bl.a. lärande om egna/andras gränser	Känslomässig eller fysisk skada för barnet eller andra. Stör åldertypiska intressen/aktiviteter för barnet

Utvecklingsvägar efter debut i SBP

40 % inga nya brott

60 % brottsdömda

33 % i icke sexuella våldsbrott
13 % i sexualbrott

Karaktäristika

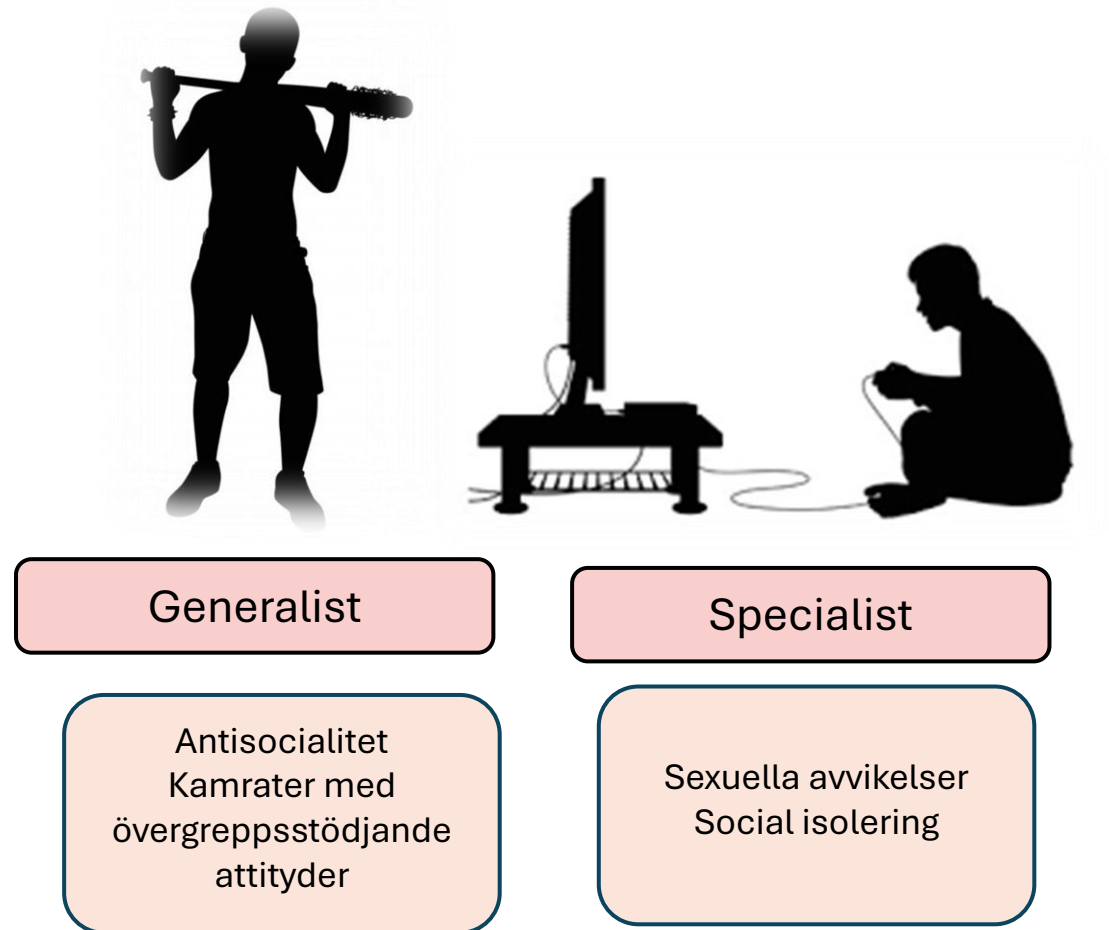
Vilka unga rör det sig om?

- Liknar unga med antisocial utveckling, mer än vuxna sexualbrottsförövare
- Dock högre tyngdpunkt i sexualspecifika risker och social isolering
- Mycket samtidig psykiatri och svagt anhörigstöd

Typologier

- Bra när man snabbt vill orientera sig i ett ärende → Behöver följas upp med riskbedömning & individuell analys
- För ungdomar → Föreslagna uppdelningar men stora överlappningar sinsemellan
- Ej meningsfullt för barn → Kontinuum med stigande allvarlighetsgrad och psykisk ohälsa

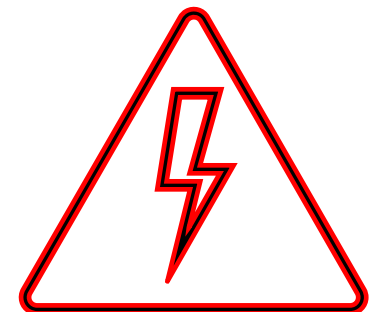

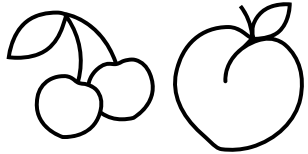
Risk- och behovsbedömning

Bedöma återfallsrisk i SBP

- Använd som **beslutsstöd** för att planera säkerhetsåtgärder och insatser (utifrån RBM-principerna)
- Val av riskchecklista ska ske utifrån problematik och ålder
- Checklistor med (delvis) forskningsbaserade riskfaktorer
- **ERASOR** (Estimate of Risk of Adolescent Sexual Offense Recidivism; Worling & Curwen, 2001) är rekommenderat beslutsstöd för unga (12-18 år) som debuterat i sexuellt utagerande
- Kan predicera återfallsrisk med **måttlig precision**, ej förutsäga debut i SBP
- **Saknas** utprövade beslutsstöd **för barn med sexuella beteendeproblem** respektive **unga i riskzon** att utveckla sexuella beteendeproblem

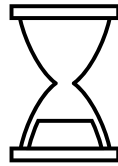

Riskfaktorer (exempel)

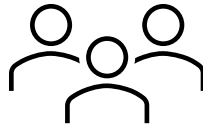
Sexuellt

- Avvikande sexuella intressen
- Tvångsmässigt sexuellt intresse
- Attityder som stöttar övergrepp

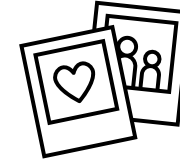
Historiskt

- Två eller flera offer
- Sexuellt ofredat okänd person
- Tidigare påföljder för sexuella övergrepp

Psykosocialt

- Socialt isolerad
- Ökning av negativa känslor
- Antisocial (kriminell) livsstil
- Impulsivitet

Familj

- Avvisad av föräldrar
- Föräldrar stödjer ej sexövergrepps-specifika insatser
- Starkt stressande familjemiljö

Behandling

- Ej slutfört övergrepps-specifik behandling

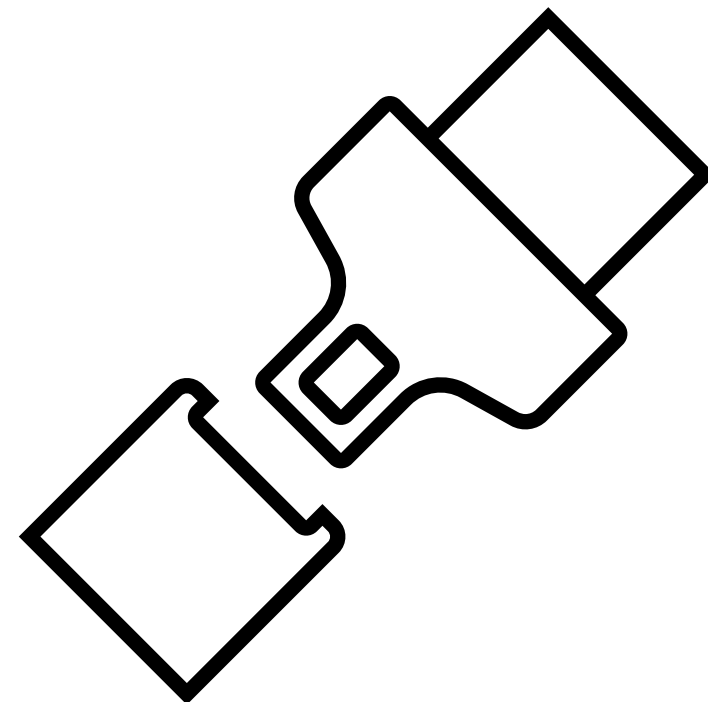
Osannolika

- Egen sexuell viktigmisering
- Brist på offerempati
- Förnekande

ATSA:s rekommendationer angående säkerhetsanpassningar för barn

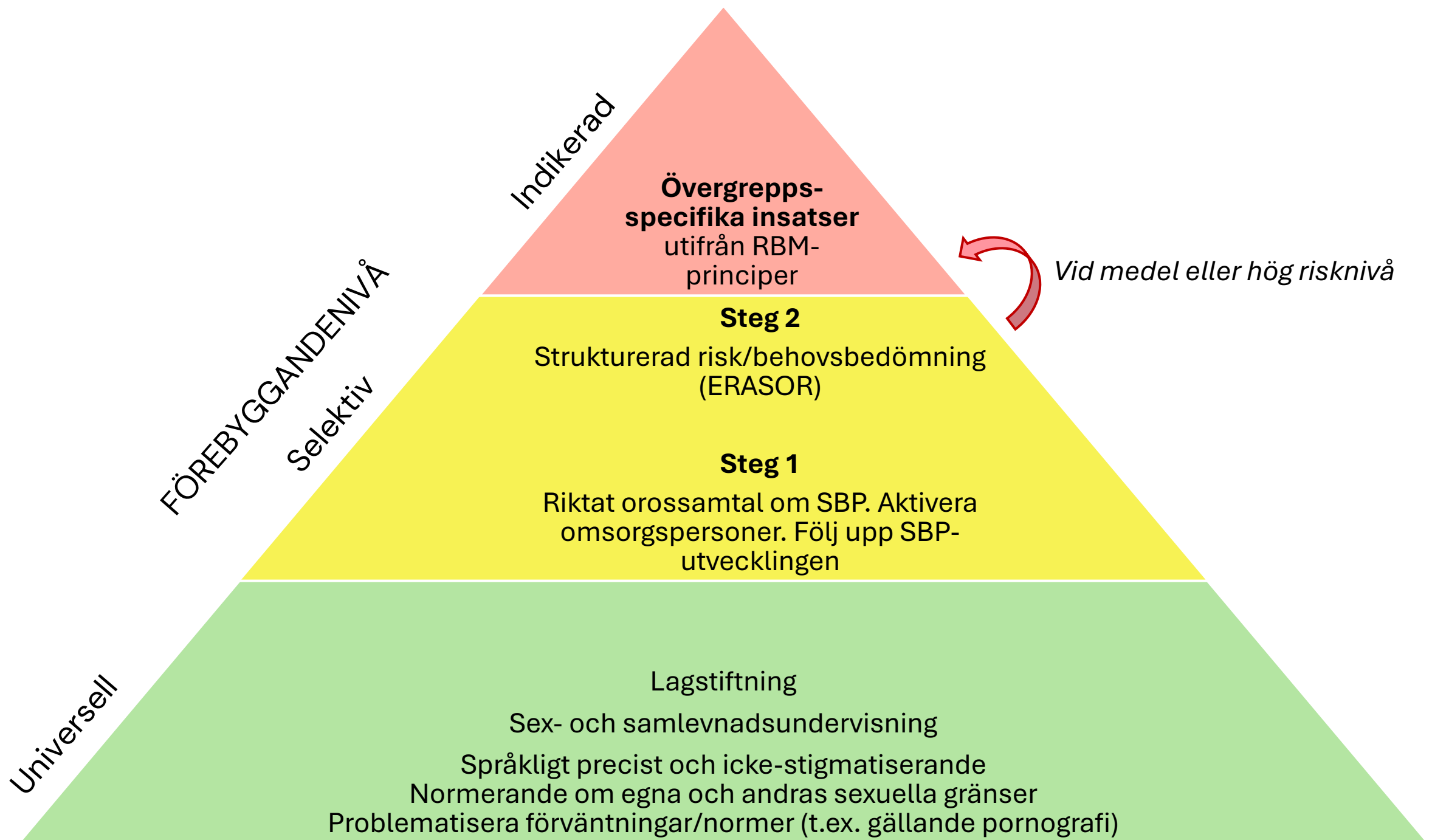

- I första hand ska insatser ges i **öppenvård, på frivillig basis** och ungdomen vara kvar i hemmet.
- Tillsyn och tvingande åtgärder kan behövas i väntan på mer långsiktigt riskhanterande åtgärder.
- Ungdomen bör **ej ha möjlighet att vara ensam i risksituationer** (ej umgås med tidigare offer).
- **Överväg placering** vid följande tillfällen:
 - Måttlig till hög risk och allvarliga SBP
 - Barnet utsätter andra i hemmet för skadlig stress
 - Man har utan framgång prövat (adekvata) mindre restriktiva insatser.
 - Vårdnadshavare lyckas inte upprätthålla en säker hemmiljö (och SBP fortsätter).
- **Vid placering:** Helst ej på SBP-specialiserad enhet eftersom det förstärker stigma och kan ge smittoeffekter.

Återfallspreventiva insatser

Vetenskapligt underlag

- **Otillräckligt vetenskapligt underlag** för återfallsförebyggande behandling för unga med sexuellt övergreppsbeteende (SBU 2011; NICE, 2016; Kettrey & Lipsey, 2018)
- **Utmaningar för behandlingsforskning** med personer med skadligt sexuellt beteende

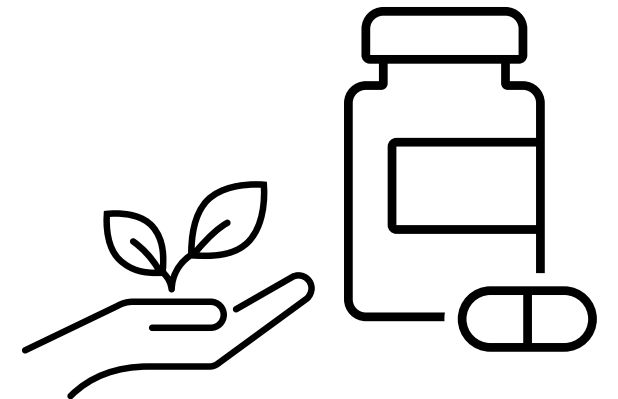
Insatser

Psykologiska insatser

- Följsamhet till risk-, behovs- och mottaglighetsprinciperna (RBM) har visst vetenskapligt stöd (SBU, 2011; Hanson mfl., 2009).
- Multisystemisk terapi har visst stöd (vid måttlig återfallsrisk, öppenvård) (SBU 2011; Ryan & Otonichar, 2016).

Farmakologiska insatser

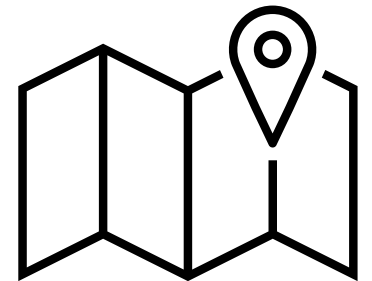
- Behandling med SSRI av ungas avvikande tändningsmönster har otillräckligt underlag även om man sett preliminära lovande resultat (Ryan & Otonichar, 2016)
- Anti-androgener har inget stöd för unga

Behandlingsprinciper

- **Riskprincipen:** Högst dos till de med högst risk
- **Behovsprincipen:** Fokus på kriminogena behov
- **Mottaglighetsprincipen:** Individuellt anpassad KBT

- **Multimodalitet:** Arbeta aktivt med flera olika inlärningsmetoder, nätverk och kontext

Exempel på innehåll

Psykologisk behandling

- Färdighetsträning
- Stimulikontroll
- Uppmärksamma (tidiga) risksignaler
- Nätverkspersoner som håller tag i säkerhet och vidmakthåller behandlingsframsteg

Läkemedelsbehandling

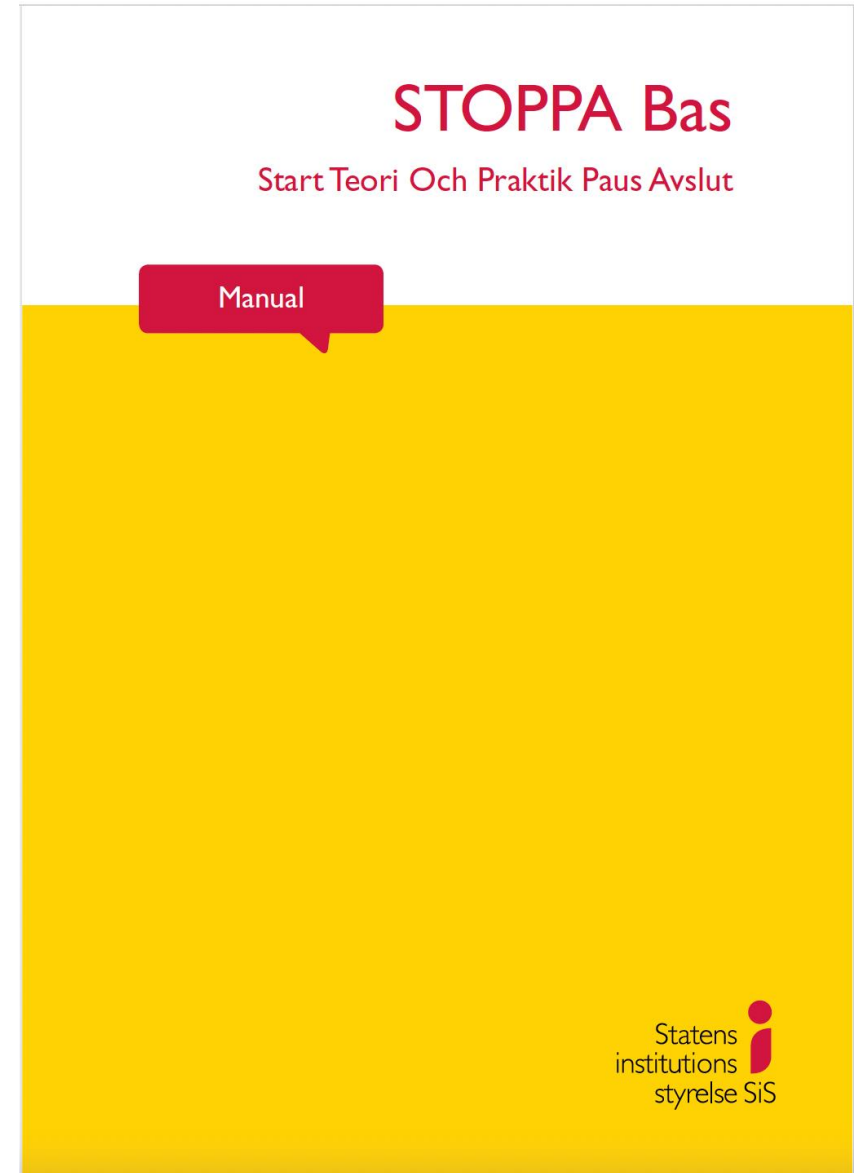
- Samtidiga psykiatriska tillstånd (ADHD, substansbruk, social fobi/tvång etc.)
- För vuxna ev. antiandrogen-behandling typ degarelix

Övergreppspecifika program (exempel)

- **Multisystemisk terapi (MST)**
 - Familjebaserad öppenvårdsinsats för unga (12–17 år).
 - Riktat sig till alla sammanhang som den unge befinner sig i (familj, nätverk, vänner, skola). Baseras på en uppsättning fasta behandlingsprinciper och utifrån dessa skräddarsys den för klienten.
- **Handbok 1.0**
 - Individuell DBT-inspirerad manual för unga (10–21 år) med SBP (Birgersson, 2013).
- **Sköldis**
 - KBT-program för barn (6–12 år) med SBP.
 - 12 gruppssessioner för barnen och separata sessioner för föräldrarna.
 - Kommer ursprungligen från manualen Cognitive-Behavioral Group Therapy for Children with Sexual Behavior Problems (Bonner, Walker & Berliner, 2002).
- **Prevent It**
 - Anonymt KBT-självhjälpsprogram online för personer som konsumerat pornografi av sexuella övergrepp mot barn.
 - Behandlingsmålet är att minska problematiska/olagliga beteenden, inte att förändra tändningsmönstret mot barn i sig (ANOVA, Karolinska Institutet, u.å).
- **Kriminalvården**
 - Sexualbrottsprogram med Individuellt Fokus (SEIF): KBT-program som individanpassas utifrån en initial kartläggning. Sker både i grupp och individuellt (KrV, u.å). Dos varierar utifrån behov. Ackrediterades 2018.
 - Consent: Ett individuellt program för klienter med lägre risk för återfall i brott och tänkt som ett komplement till Seif, som när Consent är fullt implementerat kommer att erbjudas enbart klienter med högre återfallsrisk.

SiS program: Stoppa

- **Målgrupp**
 - 13-21 år
 - Säkerställd SBP med förhöjd (måttlig eller hög) återfallsrisk.
 - Låg risk = uteslutas från behandling.
 - Riskbedömning måste därför göras innan behandling
- **Principstyrt**
 - Innehåll, mål och genomförande utifrån beteendeanalys
 - Tar helhetsgrepp om klientens risker/behov
- **Följer forskningsläget**
 - Multimodalt
 - Utgår ifrån RBM-principerna
- **Fasta programmål**
 - Stopp- och stödplan
 - En känslomässigt stabil relation
 - Meningsfull vardag
 - Trygga framtidsplaner 6-12 mån efter utskrivning

Spåren i Stoppa

Färdighetsspåret

Grupp

Information och undervisning

10-14 träffar

Individuella spåret

Enskilt

Behandling skräddarsys (sprids till teamet)

Stopp-plan (inkl självskyddsplan)

18-30 samtal

Vardagsmiljöspår

Behandlingsarbete på avdelning

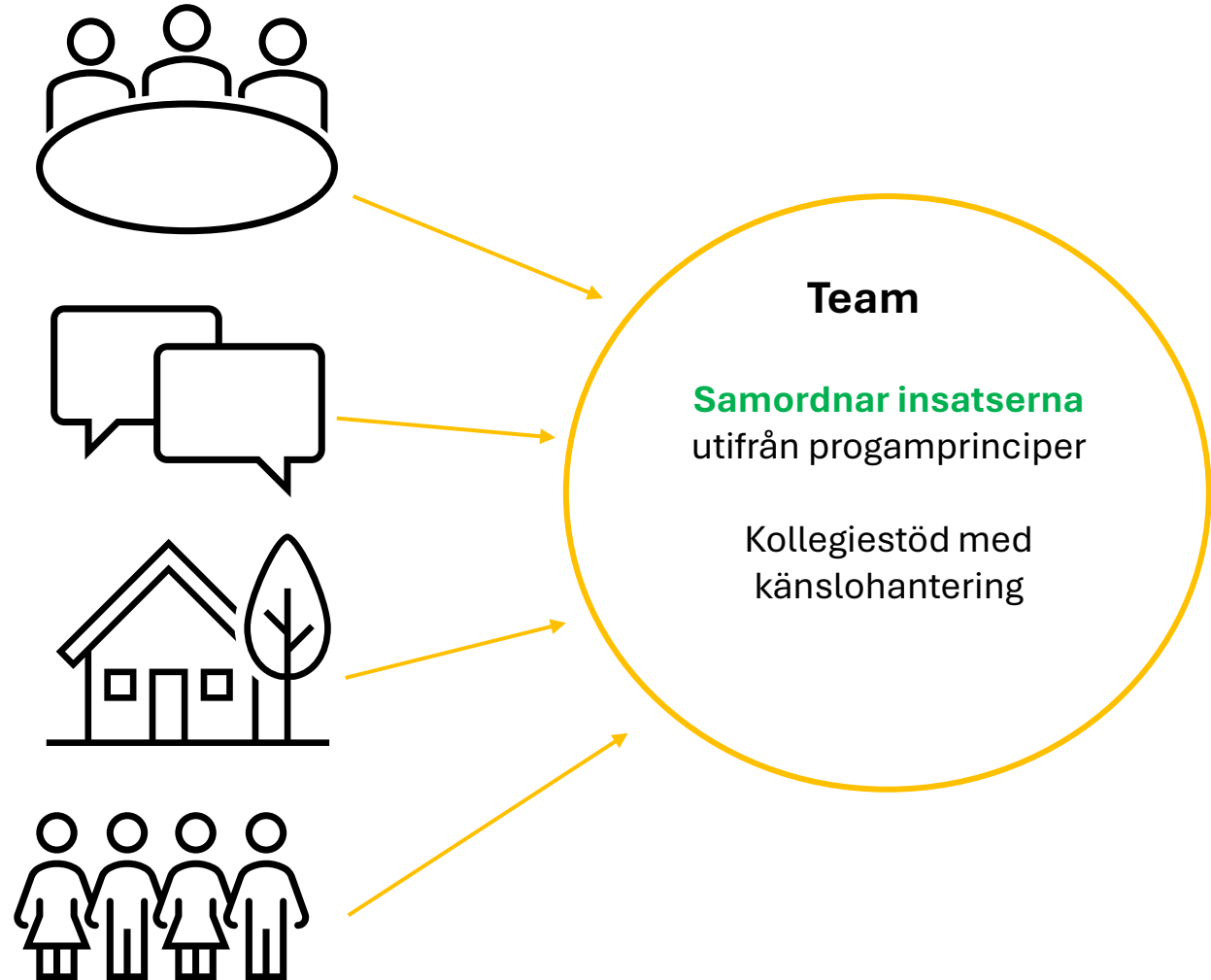
Motivation

Färdighetsträning

Nätverksspår

Anhöriga (utvidgad krets)

Stödplan

Exempel på innehåll

Exempel på innehåll

Sund onani

Det finns missuppfattningar om att onani kan vara dåligt för hälsan. I själva verket är det en del i en sund sexualitet. Nedan finns förslag på onaniregler, använd frågorna för att avgöra om du onanerar på ett sunt sätt.

Kriterium 1: Rätt situation

Ja

Nej

Har du tid att *ägnas åt sex*, alltså inget annat på schemat?

☐☐

Är du *ensam* eller med en person som vill onanera ihop med dig?

☐☐

Är du *tänd innan du börjar* onanera? Försök inte onanera dig till ett bra humör.

☐☐

Kriterium 2: Rätt innehåll

Ja

Nej

Handlar fantasin om en *olaglig aktivitet*?

☐☐

Handlar fantasin om en *olämplig* (olaglig) *person*?

☐☐

Handlar fantasin om något *sexuellt regelbrott* som du gjort?

☐☐

Kriterium 3: Rätt konsekvenser

Ja

Nej

Leder onanin till att du *mår bra* (i stunden och på sikt)?

☐☐

Leder onanin till att *riskabla impulser* (eller planer) ökar?

☐☐

Leder onanin till att du blir helt *upptagen av sex*?

☐☐

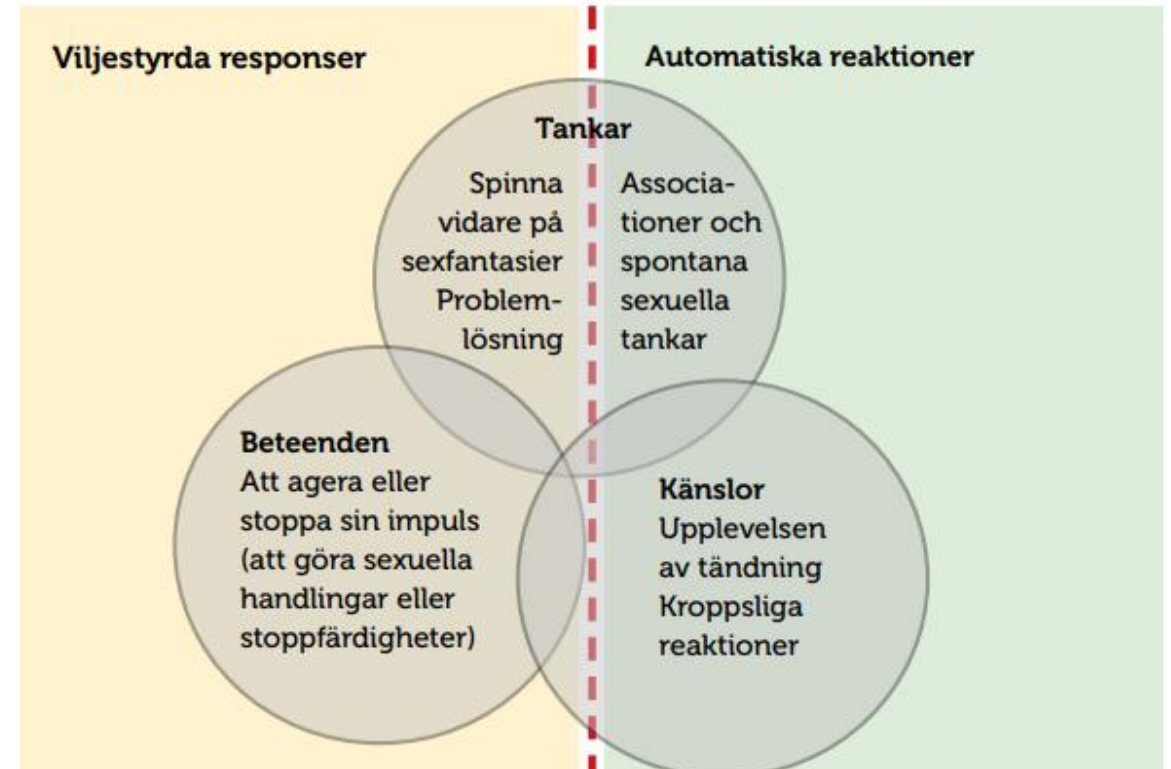
Bemötande

Samtala om sex i professionella sammanhang

- Ha tydligt syfte med att ta upp ämnet
- Inte pressa fram erkännanden
- Var varm, nyfiken, icke-dömande och normgivande
- Bekräfta känslor *men inte* problembeteenden
- Utgå ifrån klientens språkbruk *eller* skapa lista med termer ihop
- Hantera skam
 - Hos behandlare: Öva innan samtal, t.ex. rollspela med kollegor
 - Hos klienter: Uppvärmningsövningar

Jag förstår att du blev pirrig när du såg hunden slicka sin snopp, du har ju varit sexuellt intresserad av hundar i flera år. Bra att du lade märke till dina reaktioner och berättade för mig. Vilka färdigheter använde du för att stoppa din impuls att närma dig hunden?

Frågor och reflektioner?

Tack för uppmärksamheten!

Jag nås på
Mia.Jorgensen@wemind.se

Källförteckning

- ATSA Task Force, Association for the Treatment of Sexual Abusers (2006). *Report of the Task Force on Children with Sexual Behavior Problems*. <https://atsa.com/pdfs/Report-TFCSBP.pdf>
- Boonmann, C., Van Vugt, E., Jansen, L., Colins, O., Doreleijers, T., Stams, G. J. J. M., & Vermeiren, R. (2015). Mental disorders in juveniles who sexually offended: a meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 241-249. doi: [10.1016/j.avb.2015.06.003](https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.06.003)
- Brottsförebyggande rådet [BRÅ]. (2014). *Gärningspersoner kön och ålder vid misshandel, hot och sexualbrott – En beskrivning utifrån misstankestatistiken och Nationella trygghetsundersökningen*. https://bra.se/download/18.626651b0148b20bd39c7c7/1413531400705/2014_Garningspersoners_kon_och_alder.pdf
- BRÅ. (2023a). *Nationella trygghetsundersökningen 2023 – Om utsatthet, otrygghet och förtroende* (Rapport 2023:9). https://bra.se/download/18.126e8d3a18afe99a9721d6c/1696837149983/2023_Nationella_trygghetsundersokningen_2023.pdf
- BRÅ. (2023b). *Gärningspersonens kön, ålder och relation till den utsatta vid misshandel, hot, sexualbrott och personrån* (Kortanalys 5/2023).
- Carl, L. C., Schmucker, M., & Lösel, F. (2020). Predicting attrition and engagement in the treatment of young offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 64(4), 355-374. doi: [10.1177/0306624X19877593](https://doi.org/10.1177/0306624X19877593)
- Hanson, R. K., Helmus, L. & Hodgson, S. (2009). The principles of effective correctional treatment also apply to sexual offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 36(9), 865-891. <https://doi.org/10.1177/0093854809338545>
- Hargreaves, C., & Francis, B. (2014). The long term recidivism risk of young sexual offenders in England and Wales– enduring risk or redemption?. *Journal of Criminal Justice*, 42(2), 164-172. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2013.06.017>
- Kettrey, H. H., & Lipsey, M. W. (2018). The effects of specialized treatment on the recidivism of juvenile sex offenders: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 14(3), 1-27. doi: [10.1007/s11292-018-9329-3](https://doi.org/10.1007/s11292-018-9329-3)
- Kjellgren, C., Priebe, G., Svedin, C. G., & Långström, N. (2010). Sexually coercive behavior in male youth: population survey of general and specific risk factors. *Archives of Sexual Behavior*, 39, 1161-1169. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9572-9>
- National Institute for Health and Care Excellence [NICE]. (2016). *Harmful sexual behaviour among children and young people*. UK National Institute for Health and Care Excellence (NICE) September 20, 2016. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng55>
- Ryan, E. P., & Otonichar, J. M. (2016). Juvenile Sex Offenders. *Current psychiatry reports*, 18(7), 67. <https://doi.org/10.1007/s11920-016-0706-1>

Källförteckning forts.

- Seto, M. C., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136(4), 526–575. <https://doi.org/10.1037/a0019700>
- Statens beredning för medicinsk utvärdering [SBU]. (2011). *Medicinska och psykologiska metoder för att förebygga sexuella övergrepp mot barn - En systematisk litteraturöversikt* (Rapport nr 207). <https://www.sbe/contentassets/a7360f5b8f644375b83e5d35229e6350/medicinska-och-psykologiska-metoder-for-att-forebygga-sexuella-overgrepp-mot-barn.pdf>
- SiS, Statens Institutionsstyrelse [SiS] (2018). *SiS vägledning för bedömning och behandling av unga som begått sexuella övergrepp*. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse.
- Olver, M. E., Stockdale, K. C., & Wormith, J. S. (2011). A meta-analysis of predictors of offender treatment attrition and its relationship to recidivism. *Journal of Consulting and Clinical psychology*, 79(1), 6–21. <https://doi.org/10.1037/a0022200>
- Worling, J. R. & Curwen, T. (2001). *Estimate of Risk of Adolescent Sexual Offense Recidivism* (Version 2.0: The “ERASOR”). Toronto, Canada: Ontario Ministry of Community & Social Services. Svensk översättning: Niklas Långström & Per Blomkvist. https://www.researchgate.net/publication/284733845_Estimate_of_Risk_of_Adolescent_Sexual_Offense_Recidivism_Version_20_The_ERASOR#fullTextFileContent